

Handlingsprogram för att motverka familjevåld i Sigtuna kommun

Utgångspunkt

Våld mot kvinnor är ett allvarligt problem i Sverige i allmänhet men också i vår kommun Sigtuna. Kommunfullmäktige gav i november 2000 socialnämnden i uppdrag att senast den 30 juni 2001 presentera ett handlingsprogram mot familjevåld. I begreppet inkluderar vi naturligtvis kvinnor och barn men också männen.

Det överlägset bästa sättet att motverka våld mot kvinnor i framtiden är att små pojkar tidigt får lära sig att av egen vilja ta avstånd från våld. Ett tungt ansvar vilar därför på familjerna, som måste fungera både som goda normöverförare, vårdare och förvaltare av det man byggt upp tillsammans. Långtidsarbetslösa, ekonomiskt och/eller socialt svaga familjer har inte alltid den styrka som behövs för att tillrättavisa barn som genom sitt beteende signalerar att allt inte står rätt till. Åtgärder som minskar segregation och utanförskap är därför viktiga inslag i arbetet med att minska brottsligheten. Alla familjer måste därför få en rimlig chans att bygga upp en ekonomisk och social grundtrygghet för framtiden.

Efter familjen är det skolan som har den viktigaste uppgiften att förebygga brott. Skolans personal och ledning måste ta ansvar för att grundläggande normer om rätt och fel förmedlas till eleverna och i lika hög grad se till att skolarbetet verkligen fungerar.

Om brottsligheten skall bemästras och brottsoffren bli färre måste kriminalpolitiken samverka med andra områden i vårt samhälle och bygga på en helhets-syn, i vilken lagstiftningen utgör en del. Regeringens kvinnofridspaket, som i allt väsentligt träder i kraft den första juli i år, är i många delar bra och välkommet. I vissa avseenden finns dock skäl att gå vidare. Många av de åtgärder som behövs beslutas dock av riksdag och regering. Men vi har i vår kommun ett antal åtgärder som kan stärka framför allt hotade kvinnor och barn;

Handlingsplan

1. Sekretessbelagda uppgifter får inte läcka ut

Misshandlade kvinnor får skyddad identitet för att kunna leva sitt liv utan hot om våld från sina tidigare män. Dessvärre förekommer det alltför ofta att olika

myndigheter av okunskap röjer adressen för männen, vilket leder till ökad otrygghet och annat lidande samt stora kostnader för ännu en flytt för dessa kvinnor. **Åtgärder måste vidtas så att sekretessbelagda uppgifter inte läcker ut från berörda myndigheter så att syftet med skyddad identitet förfuskas.**

2. Kvinnor måste få rätt till en stödperson

Varje drabbad kvinna skall ha rätt till en stödperson, någon som speciellt insatt i problemen runt kvinnovåldet och som kan hjälpa kvinnan i kontakterna med myndigheter och förmedla hjälp. Många fall av våld mot kvinnor hade kunnat undvikas om myndigheterna haft tillgång till varandras information. En stödperson skulle genom samverkan bättre kunna informera myndigheterna om bl.a. hotbilden och skyddsbehovet för den drabbade kvinnan.

3. Invandrarkvinnors situation måste särskilt beaktas

Invandrarkvinnors situation måste särskilt beaktas. Invandrarkvinnor är en grupp kvinnor som är särskilt utsatta. Problembilden är likartad, men genom att många invandrarkvinnor lever i ett socialt utanförskap är mörkertalet mycket stort. Erfarenhet hos polis och kvinnojourer visar dock att anmälningarna av misshandel från invandrarkvinnor ökat. Inget talar för att situationen skulle vara annorlunda i vår kommun.

Våld inom familjen är för dessa kvinnor stundtals en fråga fylld av större skuld och skam än i svensk kultur. Inom vissa invandrargrupper har mannen rätt att slå kvinnan om hon inte lyder eller om hon "skämmer ut" familjen på något sätt. I vissa fall står kvinnorna i den egna gruppen bakom dessa kulturmönster. Av tradition vet kvinnan att hon har liten eller ingen möjlighet att få hjälp. Familjen är dessutom för många invandrarkvinnor den enda trygghet de har i det nya landet. De har ofta inga vänner eller nätverk utanför den privata sfären och kan därför inte diskutera sin situation och vågar inte be om hjälp. Rädslan för att bli "förskjuten", att förlora barnen och ett troligt utanförskap gör att många kvinnor trots allt står ut i omöjliga livssituationer.

Språket är ytterligare ett hinder för att få kontakt med dessa grupper och bryta utanförskapet. Att nå ut till de här kvinnorna med information på det egna språket och genom "icke familjära" kanaler är av största vikt. Genom sitt utanförskap har många invandrarkvinnor oftast mycket liten kunskap om vilka rättigheter de har enligt svensk lag. De vet inte vilka myndigheter de skall vända sig till eller att det finns kvinnojourer. Dessutom är tanken på att kontakta polisen för många helt främmande och framstår ibland t.o.m. som avskräckande. Kvinnojourerna har i dag en särställning när det gäller att nå ut med information till den här gruppen kvinnor. Många kvinnojourer har tagit fram informa-

tionsmaterial på en mängd språk och placerat dessa på strategiska platser som barnavårdscentral, mödravårds- och sjukhusmottagningar. Det faktum att kvinnojourenna inte är myndigheter är också ofta en fördel eftersom åtskilliga invandrare har negativa erfarenheter av myndigheter.

En betydligt bättre samverkan över myndighetsgränserna än i dag måste tillstånd för att hjälpa dessa kvinnor. I dag hanterar en mängd myndigheter och organisationer, polisen, socialtjänsten, landstinget genom barn/mödrahälsovård och skolan olika bitar av information som tillsammans tydligt signalerar en utsatt situation.

4. Barn måste få tillgång till en stödperson

Barn som blir vittne till våld i familjen är brottsoffer. Många gånger är barn inte bara vittne till våldet – de är själva utsatta för våld. Barnets perspektiv måste finnas i centrum så att barnet får hjälp till att bearbeta sina känslor inför vad som hänt i familjen. De måste få tillgång till en stödperson som kan hjälpa dem bearbeta sina traumatiska upplevelser.

5. Barnens situation måste särskilt uppmärksammas

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för barn som behöver skydd och hjälp. Enligt Socialtjänstlagen skall socialtjänsten verka för att barnet får växa upp under trygga och goda förhållanden och förutsättningen för att socialtjänsten skall kunna ta sitt ansvar är att de får kännedom om att våld förekommer i familjen.

Enligt Socialtjänstlagen § 71, finns det en anmälningsplikt till socialtjänsten vid misstanke att barn under arton år far illa.

Barn glöms ofta bort i familjer där det förekommer misshandel. De flesta kvinnor som lever i en familjevåldssituation har barn. Barnen sover inte när en misshandel pågår! Barnen hör att mamman misshandlas även om misshandeln försiggår bakom stängda dörrar. Dessutom avslutas misshandel alltför ofta med en våldtäkt av mamman. Det finns ingen tillgänglig statistik på hur många barn som är vittnen till misshandel av mamman eller själva utsätts för våld. Hemmet som skall vara en trygg plats blir i stället kaotisk. Barnen utsätts indirekt eller direkt för psykisk eller fysisk misshandel.

Enligt FN:s Barnkonventionen artikel 19 har barnet rätt att skyddas mot fysiskt och psykiskt våld och mot vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller andra vårdnadshavare. Grundprincipen i konventionen är att barnets bästa måste sättas i centrum. Barn som bevittnar våld i sina familjer har rätt att få hjälp. Trots

detta brister **uppmärksamheten** när det gäller barn. Det har visat sig att varken polisen eller hälso- och sjukvården frågar rutinmässigt om det finns minderåriga barn när en kvinna misshandlats.

Barnen måste få hjälp att bearbeta det som hänt. Det är viktigt för barnen att få bekräftat att det som hänt har hänt och att det inte är rätt. Det gäller också att lyfta ansvaret från barnet till de vuxna. Barn som växer upp i familjer där våld förekommer, flyr ofta in i en fantasivärld för att stå ut och överleva. Ofta tror barn att det är deras fel när föräldrarna "bråkar".

6. Den som misshandlar skall uppmärksammas

Den som misshandlar skall uppmärksammas. Det är ur två aspekter angeläget att den som misshandlar också får stöd. Dels måste den som misshandlar ges möjlighet att bryta med ett mönster av våldshandlingar för att motverka en upprepning, dels för att tydliggöra att det som ofta är en familjehemlighet även blivit synligt för andra.

7. Kvinnojouren måste uppmärksammas

Under ca tjugo år har kvinnojourerna kunnat ge en fristad åt kvinnor som har varit utsatta för misshandel. Hos kvinnojouren i vår kommun finns en bred samlad kunskap om hur de kan hjälpa dessa kvinnor. Kvinnojouren arbetar ideellt och är fristående från alla myndigheter. Socialnämnden ger varje år ett bidrag på xx kronor (2001) till jourens verksamhet. Kvinnor som känner sig ifrågasatta eller misstrodda av myndigheter eller kvinnor som inte vill blanda in myndigheter kan vända sig till jourerna för hjälp och stöd.

Medlemmarna i kvinnojourerna konfronteras dagligen med kvinnor som behöver deras stöd och hjälp. De kan vara en kontaktlänk för kvinnan med de berörda myndigheterna och samarbetar bl.a. med polisen och socialtjänsten. På vissa orter erbjuder de ett skyddat boende för de kvinnor som så behöver.

8. Berörda myndigheter skall kontinuerligt uppdateras

Det är viktigt att **kvinnan får ett respektfullt bemötande vid kontakten med hälso- och sjukvården**. Eftersom Sigtuna kommun är huvudman för primärvården ger detta stora möjligheter att samordna resurser och det ger oss också en bättre möjlighet att upptäcka eventuella tecken på misshandel på ett tidigt stadium.

För att man ska kunna bryta den onda cirkeln krävs mer kunskap när det gäller sexualiserat våld. Genom att öka medvetenheten bland vårdgivarna om att våld mot kvinnor är vanligt och att rutinmässigt fråga efter förekomst av våld kan

mycket vinnas. Om vårdgivarna är lyhörda, lyssnar och respekterar kvinnan så kan detta leda till en vändpunkt där kvinnan får den hjälp hon är berättigad till. När det gäller misshandlade kvinnor med invandrarbakgrund kan ofta språksvårigheter lägga hinder i vägen. Sjukvårdspersonalen måste då anlita professionella tolkar, företrädesvis kvinnliga tolkar, det är av högsta vikt att inte en anhörig eller kvinnas barn hjälper till med tolkningen.

Sexualiserat våld är en fråga om makt och kön. I det sexualiserade våldet beskrivs en process – våldets normaliseringsprocess – där ansvaret för våldet förskjuts från mannen till kvinnan. Kvinnans livsutrymme krymper och hennes självförtroende bryts ned. Kvinnan hamnar i en tortyrliknande situation där växlingen mellan våld och värme gör att banden till förövaren stärks. Om detta förhållande råder i dag bristande kunskap hos polisen, åklagare, domstolarna, socialtjänsten och sjukvården. **Utbildning, fortbildning och handledning** är en förutsättning för ett korrekt omhändertagande av en misshandlad kvinna. De olika myndigheterna måste därför se till att utarbeta rutiner och handlingsplaner som inkluderar kvinnor och deras behov.

9. Skolelever måste ges särskild information och utbildning

Utbildning är också väsentligt i skolan. **Elever bör tidigt och kontinuerligt få lära sig respektera varandra och få information hur samhället ser på kvinno- och barnmisshandel.** En inte oväsentlig markering är att skolan inte tolererar nedvärderande tilltal och könsord.

10. Nolltolerans

Sigtuna kommun ser det ytterst angeläget att motverka våld i alla dess former. Familjevåld är den vanligaste formen av övergrepp där vi som omvärld ofta saknar civiltkurage att ingripa och stödja.

Kommunanställda skall ges så mycket kunskap inom området att

- de kan identifiera tecken på våld
- de vet vart man vänder sig för ytterligare hjälp
- de tydligt själva kan hävda en nolltolerans mot våld och kränkningar

Kommuninvånarna i allmänhet ska få sådan information att

- de känner till kommunens nolltoleransinställning
- de vet vart man kan vända sig för ytterligare hjälp
- de vet vilka rättigheter och skyldigheter som finns avseende våld och kränkningar.